

Nieuw Erps?

Opnieuw een column 'Nieuw Erps?', over het Erps, de taal / het dialect van Erp. Geen column in het dialect, wel over het dialect.

Op zaterdag 21 november deed ik via de social media (Twitter en Facebook) een oproep om samen met mij na te denken over woorden die in het Erps/Brabants een andere betekenis hebben dan in de standaardtaal. Er kwamen veel reacties binnen: voor mij het bewijs dat het dialect niet verdwijnt maar springlevend is. Het leuke van de social media is dat die reacties overal vandaan komen. Bekenden en onbekenden reageerden. Hieronder een impressie van de reacties.

Kaal

Als eerste reageerde Jozef van der Heijden, inmiddels wonende te Amsterdam maar geboren en wellicht ook bij de lezer bekend als Jos van der Heijden. Hij had het over het woord 'kaal'. Jozef is de 50 gepasseerd maar zelf helemaal niet kaal. Jozef had het over 'kaal' als bijwoord in de betekenis van heel, helemaal, veel of er. Zo wordt er gezegd over meubels dat ze 'kaal versleten' zijn of kinderen zijn 'kaal verwend'. Niks ingewikkelds aan zou je denken, maar 'kaal' past alleen bij bepaalde woorden. Als het heel koud is, kun je niet zeggen dat het 'kaal koud' is. Het zou aardig zijn als er mensen zijn die kunnen aangeven welke combinaties met 'kaal' mogelijk zijn. Iemand die echt helemaal kaal is, wordt in het Erps niet 'kaal kaal' genoemd.

Gin tonic

Van Jeantine Reiger uit Leiden, een nichtje van mij, kwam met het woord 'gin'. 'Gin' is natuurlijk een variant op het woord 'geen'. Dit soort klankverandering kennen we natuurlijk heel veel. 'Een beetje' is een bietje, 'geel' was lang geleden 'geil' en 'geen' is 'gin'. Ingewikkeld voor mensen die het dialect zouden moeten leren. De klank 'ee' kent verschillende verklankingen in het Erps. Maar toch even terugkomend op dat 'gin'. Het woord 'gin' zal niet vaak voor verwarring zorgen. Maar wel ingewikkeld zou het kunnen worden op een feestje waar een Erpenaar gevraagd wordt wat hij wil drinken. 'We hebben bier, wijn, cola, spa rood, bitter lemon en tonic'. 'Doe maar gin tonic'. 'Oh' zegt de ander 'dat is vervelend, we hebben wel tonic, maar gin gin.

Dinge

Wilma van Asseldonk uit Boerdonk had het over het woord 'dingen'. Een heel mooi voorbeeld. 'Ik doe vandaag m'n goei dinge an'. Dan doe je dus je beste zondagse kleren aan. In deze rubriek zullen we ook nog eens wat nader ingaan op die dinge. Welke benamingen zijn er allemaal voor verschillende kledingstukken. Will Koenen-de Bekker kwam met het voorbeeld 'de boks'. Ook een mooi voorbeeld van een woord dat in het Erps echt een andere betekenis heeft dan in de standaardtaal

Een bietje bitter of een bitter bietje

Zowel het woord bitter als het woord bietje kennen een betekenis in de standaardtaal die afwijkt van de betekenis in het Erps. In Erp weet iedereen hoe het gaat als je zegt 'elluke dag een bietje bitter'. En dat heeft niks te maken met een bitter bietje dat ik zelf trouwens nog nooit geproefd heb.

Chips zoeken

Els Coppens (Erp) kwam met het woord slim in de betekenis van scheef en ze had over 'zuuken' als verbastering van zoeken in de betekenis van 'er zin in hebben'. Maar ook dat kan verwarring opleveren. Een 'import Erpenaar' dacht het eindelijk begrepen te hebben. 'Ik zuuk da nie' betekent 'Ik heb daar geen zin in'. Conclusie: zuuken (zoeken) betekent 'zin hebben in'. Er kwam bezoek en de betreffende persoon sprak zijn Erpse gasten in de loop van de avond aan met 'Zoeken jullie chips?'. Verwarring alom.

Hieronder nog een greep uit de vele reacties die binnenkwamen

- Rita Goorts uit Dordrecht maar haar jeugd doorgebracht in Erp kwam ook met het mooie woord plak: 'bij ons op de plak' (bij ons in het weiland)
- Ans van Duijnhoven, Wilma van Asseldonk en Jan Vogels (Wageningen) kwamen met tas: een tas koffie (een kopje koffie)
- Dorothé de Jong kwam met het woord 'aanstaan' in: de deur staat aan (de deur staat op een kier en valt net niet dicht) en met de masten (coniferen).
- Henriette van Amstel kwam met het woord 'de koei bijvegen'. Het betekent dat je op stal het voer voor de koeien veegt. Ik heb het opgezocht maar het woord is in dezelfde betekenis ook bekend in het standaard

Nederlands.

- Robin Bouwe en Hedi Oppers-Gams (Bussum) kwamen met het voorbeeld dat we al vaker gehoord hebben: aanrijden in 'wij zijn aangereje' (wij zijn vertrokken).
- Mark Welte had het over 'afgewerkt' in 'Hoe laat ben je vandaag afgewerkt' (Hoe laat ben je vandaag

- Deze schoen is 'kaal versleten'

klaar met werken?)

- Maria Coolen-Kanters en Hanneke van den Biggelaar kwamen met 'de taofel ophaolen' (de tafel dekken)
- Thea Kuijpers kwam met het 'wanne kwak'. In het Erps betekent dat een heleboel of veel.
- Marlize Spierings kwam met het voorbeeld 'Kom 'ns op munne slip zitte'. In het Noorden van het land zullen ze niet begrijpen dat bedoeld wordt om bij iemand op schoot te komen zitten.
- Will Koenen-de Bekker kwam met de galgen (bretels) en met grijnzen (mopperen),
- Lilian Janssen-van Wanrooij had het over kei (heel) en kleeed (jurk)
- Jeroen Vissers kwam met het woord pinnig (gierig). In het standaard Nederlands betekent het kattig of venijnig.
- Jos Swanenberg (hoogleraar diversiteit in taal en cultuur Tilburg University) en Gerdien Nabuurs (Erp) kwamen met het woord mik (brood) en Jos ook nog met het woord fiets (ondermelk).
- Ellen Elens uit Uden maar afkomstig uit het Noorden viel bij haar komst naar Brabant op dat ze het in Brabant hebben over 'langs' in de betekenis van naast en over 'ergens op tellen' in de plaats van 'ergens op rekenen'. Maar volgens mij betekent 'ergens op tellen': ergens zin in hebben, iets fijn vinden.
- Anja Goorts van Lankveld en Dorothé de Jong hadden het nog over 'linksom' in 'kleren linksom aanhebben (binnenstebuiten).
- Zelf kwam ik nog op de volgende woorden: wijd (ver weg), verschieten (schrikken), dikker (vaker)

Veel mensen kwamen met dialectwoorden die ze mooi vinden. Daar kom ik een volgende keer op terug.

In het voorjaar van 2015 startte ik met mijn column 'Nieuw Erps?' in de Erpse Krant. Voorlopig heb ik nog genoeg ideeën om ook in 2016 door te gaan. Als u als lezer mee wilt denken: ik houd me aanbevolen voor goede ideeën of suggesties. Ben of ken jij iemand die een bijdrage wil leveren aan deze column, neem dan contact op met Edith Vissers (Edith.Vissers@kpnmail.nl) of met het secretariaat van heemkundekring Erthepe (secretariaat@erthepe.nl / 0413-212298)

Edith Vissers
edith.vissers@kpnmail.nl